

DOTAZNÍK

pro respondenty narozené před rokem 1931

(rozhovory s pamětníky narozenými 1932-1933 se zaměří na dětskou zkušenost a budou prováděny s respondenty Bláhova sociologického výzkumu)

obecné poznámky, vysvětlivky, postup při vedení rozhovoru:

1. *kurzivou* jsou psány podotázky, které položte explicitně v případě, že nebudou zodpovězeny v reakci na hlavní otázku
2. menším písmem jsou uvedeny poznámky, které vysvětlují důvod položení otázky a jakou informaci chceme získat
3. V úvodu jsou otázky vztažené k dětské zkušenosti návštěvy kina – tím je míněno období od první vzpomínky na kino do ukončení obecné školy, tj. do věku cca 9-10 let.
4. Všechny následující otázky se týkají období od ukončení obecné školy do roku 1945 – většina rozhovoru bude tedy vztažena k respondentovu věku 10-25 let, většinou ale kratšímu (od 10 do 15-20 let). Pokud u nějakého velmi konkrétního údaje či popisu nebude jasné, kdy se událost odehrála, požádejte o upřesnění – to není nutné, pokud bude uveden název filmu, zde odvodíme rok podle data uvedení v kině.
5. Pokud budete dopředu znát tehdejší bydliště respondenta, seznamte se prosím s tím, jaká kina byla v okolí bydliště a na kterých ulicích a jak měnila názvy (často se stane, že respondent bude usilovně vzpomínat na název kina, do kterého chodil, název ulice – v tom případě je možné vzpomínání pomoci; kromě toho posílí jeho důvěru v tazatele a jeho sdílnost, pokud budete dávat najevo, že víte, o čem hovoří)
6. Otázek je v této verzi hodně – po prvních testovacích rozhovorech uvidíme, jestli je možné dotazník zkrátit. Pokud by respondent dával najevo únavu, pokuste se s ním dohodnout na druhou návštěvu – a ihned domluvit konkrétní termín!
Pokud by měl pamětník živé vzpomínky na kina a byl ochotný k druhému setkání, je takové rozdělení na dvě sezení rozhodně vhodnější. Doba, po kterou je možné vést efektivně rozhovor, se bude samozřejmě velmi lišit podle stáří respondenta – ovšem i u mladších pamětníků je nejzazší hranice kolem 90 minut.

údaje, které většinou budou tazateli rámcově známé před zahájením rozhovoru – budou ale při rozhovoru ještě ověřeny:

jméno, rok narození, bydliště do 1945, navštěvovaná škola/školy do r. 1945, popř. zaměstnání (včetně toho, na které ulici, popř. alespoň v které čtvrti – pokud si ulici respondent nepamatuje – se škola či pracoviště nacházely)

- **rekapitulace a ověření osobních údajů; především: bydliště do r. 1945, a pokud to přichází v úvahu z hlediska věku respondenta, pak: sňatek, děti – do r. 1945**
- **jaké bylo povolání vašich rodičů? [v době před r. 1945]**
- **Měl jste bratra, sestru? V kterém roce se narodili?**
- **jakého vzdělání jste dosáhl?**
- **Jaké bylo vaše povolání?**
(stručný přehled povolání od skončení školní docházky do odchodu do důchodu: stačí nám v zásadě obecná charakteristika typu dělník, úředník – respondenti ale budou mít tendenci ke konkrétnímu a podrobnému popisu; naznačte předem, že podrobnosti nejsou nutné, ale poté je už násilně nepřerušujte; v případě, že by uvedli pouze zaměstnavatele, např. Zbrojovka Brno, ujistěte se, jestli pracovali jako dělníci, administrativní pracovníci...)
- **kdy pro vás skončilo pravidelné navštěvování kina?**
(do jakého roku chodil respondent pravidelně do kina? Zjistíme, jakou roli hrála návštěva kina v jeho životě, a to i po období 1918-45 – i pozdější vztah ke kinu ovlivňuje jeho vzpomínky na období do r. 1945)

I. okruh otázek – dětská zkušenost – období do cca 10 let, do ukončení obecné školy

A/ - Vzpomínáte si na svoji první návštěvu kina?

(pokud ne) **jaké jsou vaše nejstarší vzpomínky na kino?**

B/ - jak často jste jako dítě do svých cca 10 let, tj. do ukončení obecné školy, chodil do kina?

C/ - s kým jste v tomto období chodil do kina?

- možno rozvést a konkretizovat, pokud neodpoví respondent v první reakci:
proč jste chodil/nechodil do kina s rodiči, sourozenci, přáteli, sám?

D/ - které kino jste navštěvoval?

E/ - proč právě toto kino / tato kina?

F/ -Jaký byl názor rodičů na film a na kino?

podporovali vaše chození do kina, nebo vás od něj odrazovali?

**G/ -Jaký byl postoj školy k filmu a ke kinům: vyjadřovali se učitelé k filmu nebo ke kinům?
Jak?**

H/ -Byl film pro vás v tomto dětském věku důležitý? Pokud ano – proč byl důležitý, jak se to projevvalo ve vašem chování, zvycích, hrách, rozhovorech s kamarády?

- napodoboval/a jste některé herce nebo herečky, jejich chování nebo oděv? byly vaše dětské hry ovlivněny filmem? byla znalost filmů důležitá v rozhovorech s kamarády? zpívali jste filmové písničky?

tyto podotázky jsou silně návodné, použijte je až v případě, že respondent sám nezačne s nějakou konkrétní vzpomínkou. Pokud sám nějaké téma začne, navažte na už otevřené téma: např. pokud řekne, že s kamarády soutěžili, kdo viděl více filmů – ptejte se, jak ta soutěž probíhala, jak se hodnotila, s kým a proč takto soutěžili...

II. okruh otázek - divácké návyky (kdy, kde, s kým navštěvoval respondent kino)

Následující otázky budou položeny výslovně ve vztahu k období po ukončení obecné školy. Pokud by šlo o respondenta, který je starší a došlo u něj k výrazné změně v osobním životě – tj. nástup do zaměstnání, **svatba**, stěhování do jiné části města: u otázek, označených /X2, se po jejich zodpovězení zeptejte, jestli se pro ně situace (např. četnost návštěvy kina, volba kin, s kým chodili do kina) změnila po onom nástupu do práce, svatbě, stěhování.

Pokud se respondent odstěhoval z Brna, není pro nás nutné znát podrobnosti o kinech a jejich provozu – ptejte se spíše u jednotlivých otázek na rozdílnost od zkušenosti v Brně, tj. jestli chodil méně/více do kina, proč, jestli se kina lišila od brněnských, jestli měl oblíbené kino a jak se lišilo od oblíbeného kina v Brně apod.

A/X2 - Jak často jste chodil/a do kina v tomto období, tj. ve vašem věku cca 10-1X, tj. mezi rokem 19xx – 19xx?

(Půjde o řádový odhad četnosti – např. 1x týdně, 2x týdně, denně, 2x měsíčně apod.)

/X2 – změnilo se to poté, co jste nastoupil do zaměstnání/uzavřel sňatek/přestěhoval jste se?

- ***proč u vás došlo ke změně v počtu návštěv kina?***

tuto otázku položíte, pokud se výrazně změnila četnost návštěvy po nástupu do zaměstnání, sňatku, přestěhování.

B/ - Která kina jste navštěvoval?

X2 – došlo ke změně...?

C/ -měl jste svoje oblíbené kino? Co se vám na něm líbilo?

X2 – zůstávalo i nadále vaším oblíbeným kinem? Proč?

D/ – bylo naopak v Brně kino, které jste neměl rád? Nebo kino, do kterého jste zásadně nechodil? Proč?

X2 – došlo ke změně...?

E/ - chodil/a jste do různých kin podle toho, jestli jste šel/šla sám/sama, s rodiči, sourozenci, kamarády, přítelem/přítečkyní?

F/ - Jak jste se obvykle v kině choval:

tj. měl jste ve zvyku v kině konzumovat jídlo či nápoje?

bavil/a jste se během projekce filmu s jinými diváky?

**reagovali jste vy nebo jiní diváci hlasitě na promítaný film?
ozýval se během filmu nebo po jeho skončení potlesk? Jestliže ano, u kterého filmu?**

G/ potkával/a jste v kině své známé? Hovořili jste spolu v kině nebo cestou z kina?

(cílem je zjistit, jestli kino fungovalo jako sociální prostor, kde hrálo roli setkávání se známými, udržování kontaktů, konverzace, popř. jestli se tématem rozhovorů stávaly samotné filmy – tímto směrem zaměřte případné doplňující a upřesňující otázky: např. jestli takovéto rozhovory vedli rodiče respondentů, pokud byli společně v kině)

Chodil/a jste jako dítě na nepřístupné filmy?

Jestliže ano:

S kým jste na nepřístupné filmy chodil/a?

Jakým způsobem jste se mohl/a do kina na nepřístupný film dostat?

Byla v Brně kina, o kterých se vědělo, že je v nich snazší dostat se na nepřístupný film?

Jaký jste měl/a pocit při návštěvě nepřístupného filmu?

chodil/a jste do kina bez placení?

Jestliže ano:

Do kterých kin?

Jakým způsobem jste se do kina bez placení dostával/a?

Proč jste chodil/a bez placení?

(nemuselo to být z finančních důvodů, ale i jako určitá recese)

Jaký jste měl/a pocit při návštěvě kina bez placení?

chodil/a jste do kostela?

jestliže ano:

Jak často?

Který den?

Stávalo se, že by vám návštěva kostela zabránila jít do kina nebo naopak, že by jste šel/šla do kina místo do kostela?

Ke které církvi jste se hlásil/a?

(80% samozřejmě k římskokatolické, ale početná byla i Československá církev a zajímá nás především případ evangelíků, zejména Českobratrské církve – zdá se, že jejich vztah ke kinu byl mnohem vlažnější)

Ovlivňovalo vaše vyznání to, jak často jste chodil do kina a jaké filmy jste si vybíral/a?

Pamatujete si, že by se promítaly filmy na faře?

(na některých farách promítal farář nebo katecheta dětem příležitostně filmy, zřejmě hlavně pohádky, mohly to být ale taky filmy s náboženskou tematikou)

III. Filmy, jejich výběr, recepce

A/ - Jak jste si vybíral/a konkrétní film, na který jste šel do kina?

-bylo důležitější kino, jeho poloha, atmosféra?

- nebo bylo hlavní, jaký film se hraje?

B/ -Kde jste získával informace o filmech, čím jste se při výběru řídil?

-noviny a časopisy, přátelé, vývěsky s programem, plakáty, fotografiemi, známými písněmi

C/ - Bylo při výběru filmu důležité, kdo ve filmu hrál? Měl jste své oblíbené herce nebo herečky, na které jste chodil do kina?

(pokud ano – rozvést téma: na které filmy s tímto hercem/herečkou si vzpomínáte? který se vám nejvíce líbil a proč? čím vás tento herec/herečka zaujal/a? čím se lišil/a od ostatních herců? chodil/a jste na jeho/její filmy opakovaně?)

D/ - Bylo pro vás důležité, jestli šlo o film černobílý nebo barevný?

E/ - Bylo pro vás důležité, jestli šlo o film němý nebo zvukový?

F/ - Jakou roli hrálo pro vás to, v které zemi daný film vznikl?

jestli se jednalo o film český, německý, americký, francouzský,...

G/ - které filmy jste měl rád a které ne? Co dělalo film „dobrým filmem“?

H/ - šel jste na nějaký film vícekrát?

I/ - Jaké jiné druhy zábavy jste měl/a rád/a? Dával/a jste jim přednost před kinem?

/divadlo, taneční zábavy, poslech rozhlasu, četba, sport, výlety, koníčky.../

IV. Kina a filmová představení

A/ - Jaké byly rozdíly v místních kinech?

- lišil se interiér kin (sál kina, pokladna, foyer) a přístup zaměstnanců? Čím?
- hrály tyto vlastnosti, které jste zmínil/a, roli při vašem výběru kina?

tato otázka se částečně kryje s otázkou II/B a II/C, berte to prosím v úvahu – pokud se k tomu respondent už vyjádřil, připomeňte to a požádejte o doplnění

B/ - Z čeho se skládal obvykle program projekce, co se dělo o přestávce?

*(živá vystoupení,
hudební doprovod,
reklama /diapozitivy/,
foršpan – reklamní ukázky z filmů,
týdeník,
krátký film,
hlavní film,
přestávka...)*

G/ měl jste o tyto doprovodné části programu zájem? Bavilo vás je sledovat? Které a proč?

I - Byl jste někdy přítomný promítání filmů v domácnosti? Tj. měli jste vy nebo kdokoli z vašich známých doma filmovou promítačku?

(je to velmi nepravděpodobné, většina respondentů se bude divit, že by něco takového vůbec připadalo v úvahu – nicméně promítačky v domácnostech občas byly a např. firma Pathé měla i půjčovny filmů úzkého formátu; a už jsme se s tím u jednoho pamětníka setkali; pokud měli, vyptejte se na způsob jejího použití, jaké filmy promítali, při jaké příležitosti, kde je získávali)

V. PROTEKTORÁT

(u následujících otázek můžete nejprve připomenout a zrekapitulovat, co už respondent mohl o návštěvě kina za protektorátu uvést u dřívějších otázek – ovšem jen v takové míře, aby nehrozilo zkreslení; a odtud případně navázat konkrétní otázkou):

A/ - Jak na Vás působily změny po roce 1939, když začaly platit protektorátní předpisy?

- byla některá kina „německá“ a některá „česká“? (tj. předpokládalo se o některých kinech, že do nich chodí spíše Němci a do jiných spíše Češi?)

(Zajímají nás otázky jazyka (povinná němčina v titulcích, názvech, reklamách), německých týdeníků, změn v chování diváků, zákaz vstupu židovského obyvatelstva a jeho dodržování...)

**B/ -Chodil/a jste do kina více, nebo méně než dříve?
(Proč, co způsobilo tuto změnu?)**

**C/ -Změnil se výběr filmů, na které jste chodil?
Jestliže ano: proč jste si vybíral jiné filmy? Co rozhodovalo?**

Jak se diváci v kině v době Protektorátu chovali?

Pamatujete si na nějaké hlasité projevy diváků, např. potlesk, smích?

Zajímalo by mě, jestli si vzpomínáte na to, že by se za protektorátu v kině „hajlovalo“, když se např. v týdeníku objevil Hitler. Mnozí čeští návštěvníci kina se zřejmě spíše ze strachu přidávali. Vzpomínáte si na takové situace? Jak jste se při nich choval vy i ostatní diváci?

D/ - Jak se vaše chození do kina a chování diváků měnily s blížícím se koncem války?

E/ - Vzpomínáte si na první návštěvy kina po osvobození a jejich atmosféru?

VI. Seznam filmů – evokace vzpomínek

Přečtěte si prosím tento seznam filmů – jde o filmy, které byly promítané v českých kinech v letech 19xx-1945

(přichystat seznam od roku, kdy respondentovi bylo cca 5 let)

Můžete mezi nimi označit ty, které patřily k vašim oblíbeným filmům? Vzpomenete si, kde nebo s kým jste tyto filmy viděl? Proč se vám líbily?

(zdůraznit, že se nám jedná o vzpomínku na sledování filmu před rokem 1945)

*Viděl jste některý z nich **vícekrát**? Vzpomínáte si, **kdy, kde, s kým jste ten film viděl**? Co pro vás **znamenal**?)*

VII. Chtěl by jste dodat něco, o čem jsme dosud nehovořili?

škola měšťanská x nižší škola střední

měšťanská škola – povinná pro vyšší stupeň obecné
měš. škola zůstala přípravou pro praktická povolání

školy pokračovací – měly praktické zaměření – všeobecné (obvykle dvouleté) a odborné (většinou
tříleté)

střední škola typu gymnázia, reálného a reformního reálného gymnázia
